

статусу суб'єктів бюджетних правовідносин посідають гарантії їх діяльності. Фінансова діяльність держави та органів місцевого самоврядування є способом реалізації фінансово-правового статусу (або ж одним із способів реалізації їх правового статусу). Те саме можна сказати про бюджетну діяльність і бюджетно-правовий статус. Отже, фінансово-правовий статус органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин складається з таких елементів: права цих органів, їх обов'язки, публічні інтереси. Нині держава визначає основи фінансово-правового статусу органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин, деталізація чого знаходить свій вияв у бюджетній діяльності та підзаконних нормативно-правових актах органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Наведене вище дає підстави зробити певні узагальнення:

1) права є частиною повноважень; повноваження як сукупність певних прав та обов'язків є одним із елементів компетенції. Не слід отожднювати компетенцію з правами, оскільки вони є частиною одного з елементів компетенції;

2) можна стверджувати про подвійну природу бюджетних повноважень, які, з одного боку, є видом предметів відання органів публічної влади, а з іншого – складником бюджетної компетенції. Українці важливо всім органам публічної влади діяти в межах своєї бюджетної компетенції, не перевищувати своїх бюджетних повноважень, оскільки це все прямо впливає на стабільність бюджетної системи, на стан бюджетної дисципліни та фінансової безпеки держави;

3) правовий статус вміщує індивідуалізуючі ознаки органів публічної влади – суб'єктів бюджетних правовідносин.

4) бюджетна правосуб'єктність характеризує здебільшого суб'єктів права, а не правовідносин.

Список використаної літератури:

1. Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.

Надійшла до редакції 14.03.2012

РЯЗАНЦЕВ О.Є., кандидат юридичних наук

РЯЗАНЦЕВА Н.О., викладач

(Луцький інститут розвитку людини
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»)

УДК 347.9

ОПТИМІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

Розглянуто принципи оптимізації цивільного судочинства як стримуючий чинник, що перешкоджає досягненню цілей судочинства недопустимими засобами.

Ключові слова: Оптимізація, вдосконалення, принцип, цивільне судочинство.

Рассматриваются принципы оптимизации гражданского судопроизводства как сдерживающий фактор, препятствующий достижению целей судопроизводства недопустимыми средствами.

Ключевые слова: оптимизация, усовершенствование, принцип, гражданское судопроизводство.

Principles of optimization of the civil legal proceeding are examined as a retentive factor which hinders achievement of aims of the legal proceeding impermissible facilities.

Keywords: optimization, perfection, principle, civil legal proceeding.

З давніх-давен людство намагалось створити таку систему судочинства, яка б максимально була наближеною до ідеалу. Але практика правозастосування завжди вказувала на недоліки на перший погляд найдосконалішого законодавства, що змушувало знову працювати над його досконалістю. На сьогодні, на жаль, у жодній країні світу не існує бездоганної системи судочинства. Згідно із положенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних

свобод, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [1].

Процедура розгляду справи в суді повинна забезпечувати інтереси осіб, що беруть участь у справі. Особа, що звернулася за судовим захистом своїх прав, повинна отримати такий захист у доступній формі і в розумні терміни. Тобто при розгляді конкретної справи і при здійсненні правосуддя в цілому повинні максимально досягатися цілі судочинства з мінімізацією витрат у часі. Це стосується не лише провадження в суді першої інстанції, але і системи перегляду судових актів. На жаль, тенденція постійного збільшення кількості справ, що розглядаються судами, зростання навантаження на суддів може негативно позначитися на дотриманні розумних термінів розгляду справи, а також на якості судових актів, що виносяться.

Забезпечення права на доступність судочинства, справедливий і публічний судовий розгляд у розумні терміни зумовлює необхідність оптимізації механізму судового захисту. Принципи є основою для правозастосовної практики і покликані сприяти найбільш вірному застосуванню норм цивільного процесуального права. Усі ці чинники свідчать про актуальність даної статті.

Метою статті є виявлення принципів оптимізації цивільного судочинства та їх впливу на процес здійснення оптимізації правосуддя в нашій державі.

Розробкою і вивченням даного питання займалися такі науковці, як Є.А. Царгородцева, М.С. Шакарян, В.М. Шерстюк, В.Ф. Яковлев, В.В. Ярков та інші.

Процес оптимізації полягає у знаходженні найкращого варіанта серед усіх можливих, це процес надання будь-чому найвигідніших характеристик. У новому тлумачному словнику української мови термін «оптимальний» трактується як такий, який найбільше відповідає певним умовам, вимогам, найкращий із можливих [2, с. 476]. Оптимізація цивільного судочинства являє собою постійне покращення якості правового регулювання процедури розгляду та вирішення цивільних справ, скорочення строків їх вирішення, забезпечення справедливості та законності, а відтак і стабільності судових рішень.

Оптимізація повинна відповідати певним вимогам – принципам. Принципами (франц. *principes*, від лат. *principium* – початок, основа) в юридичній літературі визнаються основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо) [3, 613].

Способи оптимізації не завжди можуть відповідати принципам, закріпленим як в міжнародному, так і в національному праві, але в будь-якому разі не повинні їх порушувати. Потрібно зауважити, що оптимізація цивільного судочинства повинна будуватись на принципах – це пов'язано із тим, що принципи є основоположними початками, фундаментом, базисом і пронизують весь судовий процес. Тому принципи оптимізації можна розглядати як стримуючий чинник, що перешкоджає досягненню цілей судочинства недопустимими засобами.

Оптимізація повинна зберігати баланс інтересів: захист прав учасників процесу і створення прийнятних умов роботи суду. Процесуальне законодавство, націлене на захист прав і інтересів суб'єктів спірних стосунків, повинне створювати нормальні умови для роботи суду. Це безпосередньо пов'язано із створенням процесуальних механізмів прискорення розгляду справ.

Цивільна процесуальна діяльність суду, діяльність учасників цивільного судочинства має певний зміст і процесуальну форму вираження, вчинення і закріплення, провадиться у відповідній послідовності, у певному порядку, встановленому нормами цивільного процесуального права. Забезпечення права громадян на справедливий публічний розгляд та законне, в розумні строки вирішення цивільних справ зумовлюється необхідністю удосконалення процесуальних форм регулювання цивільного судочинства. В основі такої діяльності лежать основоположні принципи судового захисту прав і свобод людини і громадянина, проголошені Конституцією України.

На думку М.Й. Стефана, під цивільною процесуальною формою необхідно розуміти встановлений цивільним процесуальним правом зовнішній засіб вчинення процесуальних дій, виконуваних за визначеними правилами, в певному порядку судом і всіма учасниками процесу при розгляді й вирішенні справи, перевірці законності й обґрунтованості постановленого у ній рішення.

ня, а також у закріпленні процесуальних дій у передбачених процесуальних документах [4, с. 7].

Цивільна процесуальна форма характеризується тим, що вона забезпечує можливість усім заінтересованим особам у спірній справі брати участь у її розгляді судом і наділяє їх рівними процесуальними правами для захисту своїх законних інтересів і відстоювання своїх прав у суді; передбачає публічне, у відкритому судовому засіданні, з'ясування фактичних обставин у справі; має своєю найближчою метою встановлення у справі об'єктивної істини; зобов'язує суд, щоб ухвалене ним рішення ґрунтувалося на фактах, встановлених з вичерпно повнотою у процесі судового розгляду, порядком і засобами, визначеними в законі. Це своєрідна гарантія, яка встановлена законом і забезпечує законність і обґрунтованість у застосуванні судом права і його реалізації учасниками процесу.

Деякі межі процесуальної форми мають особливе значення для оптимізації цивільного судочинства. У науці цивільного процесуального і арбітражного процесуального права немає єдності думок щодо характерних меж цивільно-процесуальної форми. Так, на думку К.І. Комісарова, як межі цивільно-процесуальної форми слід розглядати нормативність, незаперечність, системність і універсальність [5, с. 5]. І.В. Решетнікова виділяє чотири межі: законодавчу врегульованість, детальність розробки всієї процедури розгляду справи в суді, універсальність і імперативність [6, с. 5]. М.С. Шакарян відносить до меж, що характеризують цивільну процесуальну форму: 1) конституційні гарантії; 2) строге і вичерпне визначення і напрям процесуальної діяльності; 3) обґрунтування вирішення суду лише фактами, доведеними і встановленими судом передбаченими законом способами; 4) надання особам, зацікавленим у судовому рішенні, права брати участь у розгляді справи судом для захисту своїх інтересів [7, с. 30]. Д.М. Чечот вважає, що цивільно-процесуальна форма має три основні межі: закріплення вимог, її складових, законом; системність і обов'язковість дотримання форми [8, с. 179]. Деякі дослідники називають також додатково призначення процесуальної форми для впорядкування діяльності по здійсненню правосуддя по цивільних справах, залежність цивільної процесуальної форми від системи принципів цивільного процесуального права, а також надання процесуальних гарантій учасникам процесу. В юридичній науці виділяються й інші межі цивільно-процесуальної форми.

До вмісту системності цивільно-процесуальної форми можна віднести таку характерну рису, як залежність цивільної процесуальної форми від системи принципів цивільного процесуального права. Принципи цивільного процесуального права являють собою зумовлені соціально-економічними умовами суспільного життя формально закріплені засади здійснення правосуддя в цивільних справах, які визначають завдання і мету правосуддя в цивільних справах, характер, зміст і побудову цивільного судочинства, а також повноваження та процесуальну діяльність суду, учасників процесу, їх процесуально-правове становище [9, с. 20]. Принципи є основоположними, вихідними початками права, що визначають і виражають його суть, відображають особливості та специфіку права, мають нормативний, регулятивний характер, визначають і скеровують правомірну поведінку людей. Тому принципи пронизують всю галузь права, охоплюючи всі норми і інститути. Цивільна процесуальна форма також підкоряється системі принципів цивільного процесуального права.

Виокремлені ознаки не відображають ще одну важливу межу цивільної процесуальної форми. Процесуальне законодавство містить норми з відносно визначеним характером або пропонує альтернативи у здійсненні певних дій. Вказані норми залишають розв'язання питання про здійснення або невиконання тих або інших процесуальних дій на розсуд судді або осіб, що беруть участь в справі, залежно від конкретної справи в даний момент або пізніше.

Дотримання принципів оптимізації дозволить насправді знайти найкращі способи досягнення цілей судочинства.

Таким чином, оптимізація цивільного судочинства – це створення такого механізму розгляду і дозволу цивільної справи, який дозволяв би вибирати найкращу дорогу захисту порушених прав. Оптимізація судочинства повинна підкорятися певним принципам: відповідність принципам цивільного процесуального права, збереження балансу інтересів учасників процесу і суду, відповідність межах процесуальної форми, комплексність аналізу процесуального законодавства і правозастосовної практики, врахування впливу зовнішніх чинників.

Значення принципів зумовлюється їх впливом на нормотворчу діяльність, вони визначають основні форми й методи діяльності суду та інших учасників процесу при здійсненні правосуддя по цивільних справах. Принципи тісно взаємопов'язані і становлять систему, в якій кожен із них, будучи самостійним, не може існувати окремо від інших. У принципах відображені най-

більш характерні демократичні риси, загальна спрямованість галузі права, що суттєво впливає на пізнання суті як галузі в цілому, так і окремих її інститутів. Вагоме місце принципи займають у процесі вирішення проблем прогалин законодавства шляхом застосування аналогії права.

Принципи є основою для правозастосовної практики і покликані сприяти найбільш вірному застосуванню норм цивільного процесуального права, чим суттєво вплинуть на процес оптимізації цивільного судочинства.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Новий тлумачний словник української мови: У 3 т. / Укл. В. Яременко, О. Сліпушко. – К., 2006. – Т. 2: К – П.
3. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Відп. ред. Ю.С. Шемшученко. – К., 2004. – Т. 4.
4. Штефан М.Й. Цивільний процес. – К., 2001.
5. Комиссаров К.И. Последовательно-прогрессивное развитие советского гражданского процессуального права // Проблемы действия и совершенствования советского гражданского процессуального законодательства: Межвуз. сб. науч. тр. – Свердловск, 1982. – С. 5.
6. Решетникова В.И. Предмет и система науки гражданского процессуального права // Гражданский процесс: Учебник / Отв. ред. В.В. Ярков. – М., 2004.
7. Шакарян М.С. Предмет и система курса гражданского процессуального права // Гражданское процессуальное право: Учебник / Под ред. М.С. Шакарян. – М., 2004.
8. Чечот Д.М. Гражданская процессуальная форма, процессуальные нормы и производства // Юридическая процессуальная форма: теория и практика. – М., 1976.
9. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Угриновська та ін.; За ред. Ю.В. Білоусова. – К., 2006.

Надійшла до редакції 19.04.2012

СМЕСОВА В.Л.,

кандидат економічних наук, доцент
(Український державний хіміко-технологічний
університет, м. Дніпропетровськ),

МІРОШНІКОВА С.Г., студентка
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 346.62

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КОЛЕКТОРСТВА В УКРАЇНІ

Розглянуто проблеми функціонування колекторських фірм в умовах сучасного розвитку економіки та банківської системи в Україні. Проаналізовано діяльність колекторських фірм на різних етапах. Визначено правопорушення колекторських фірм на законодавчому рівні щодо громадян України.

Ключові слова: антиколекторство, банківські установи, колекторство, колекторські фірми, кредити.

Рассматриваются проблемы функционирования коллекторских фирм в условиях современного развития экономики и банковской системы в Украине. Анализируется деятельность коллекторских фирм на разных этапах. Установлены правонарушения коллекторских фирм на законодательном уровне по отношению к гражданам Украины.

Ключевые слова: антиколлекторство, банковские учреждения, коллекторство, коллекторские фирмы, кредиты.

The article deals with problems of collection firms in the modern economy and banking system in Ukraine. Analyzed the activities of collection firms at different stages. Detected offences collection firms by law to citizens of Ukraine.

Keywords: anticollection, banking institutions, collection, credit, debt recovery firms.

В Україні внаслідок фінансово-економічної кризи склалася така ситуація, що банківські установи не можуть ефективно вирішувати проблему неповернутих кредитів. У таких умовах банки вимушені перекладати функцію повернення заборгованості за кредитами на плечі колек-

